

RECENSIONS

FERNANDO LÁZARO CARRETER : *Diccionario de términos filológicos*. Madrid, Editorial Gredos, [1953]. 368 pàgs. (BRH, III/6.)

Si una obra d'aquesta mena no existia fins ara entre nosaltres, el buit era degut sens dubte a les nombroses dificultats que suposa. No era ni tan sols possible, com en altres aspectes de la lingüística, l'adaptació conscienciosa i hàbil d'una obra estrangera. És cert que, per a dur a terme el seu treball, el Sr. Lázaro Carreter s'ha pogut servir d'algunes obres de terminologia estrangeres o espanyoles, generals o limitades a una àrea especial de la filologia, com les de M. Socorro i de Hofmann-Rubebauer i particularment la de J. Marouzeau, *Lexique de terminologie linguistique* (1943²). Però, encara que aquesta última obra li hagi proporcionat el repertori bàsic dels termes que calia definir, el Prof. Lázaro Carreter ha seguit d'antuvi un criteri personal, tant en la tria i en la quantitat dels termes definibles com en el fixament dels propis límits en ampliar els seus punts de vista cap a les diverses zones de la filologia.

Aquest diccionari, en efecte, no registra solament la terminologia lingüística, com l'esmentat *Lexique* de Marouzeau: s'hi troben també definides les principals nocions de la mètrica clàssica i moderna i un nombre considerable de termes tècnics de la retòrica tradicional, el sentit dels quals s'estableix amb precisió: basta de veure, per exemple, la distinció formulada entre *imagen* i *metàfora*. S'hi incorporen així mateix un lèxic abundant propi de la fonologia i de la glossemàtica i els noms, sovint acompanyats d'exactes referències, de les principals llengües del món i dels més importants dialectes romànics. Es tracta, doncs, d'un llibre completament nou, redactat amb decisió de responsabilitat i d'independència. La inserció de tants d'elements filològics justifica el títol de l'obra i acusa l'originalitat de pensament del Sr. Lázaro Carreter, que ha escrit un llibre de gran utilitat, realment imprescindible, per a l'estudiós de les disciplines clàssiques i romàniques.

Les definicions dels termes són, en general, lúcides i succintes; en alguns casos és ampliada la definició fins a dissenyar les vicissituds històriques del terme, assenyalant l'estat actual de la noció que designa o els seus diversos matisos, la qual cosa és fàcil de comprovar llegint, per exemple, els articles *barbarismo*, *base*, *correlación*, *español*, *estilo*, *fonología*, *marrismo*, *rima*, *sílaba*, *sintagma* o *yod*. El Prof. Lázaro no s'ha deixat endur per la mania, tan perillosa, de les definicions personals. No rarament acudeix, quan es tracta

de termes tradicionals, a la definició donada per la *Gramàtica* i pel *Diccionari* de la Real Academia Española o pels *Travaux du Cercle linguistique de Prague*, que en el tom IV (1931) publicaren un *Projet de terminologie phonologique standardisée*. D'altres vegades, quan una definició ha estat anunciada correctament per un lingüista d'autoritat, la transcriu literalment o la redueix als elements essencials, indicant-ne sempre la procedència; per això sovintegen tant en aquest diccionari les cites de S. Gili i Gaya, A. Bello, J. Casares, D. Alonso, R. Menéndez Pidal, A. Tovar, T. Navarro Tomás, R. Lenz, J. Humbert, Ch. Bally, M. Grammont, J. Vendryes, K. Vossler, D. Jones, F. de Saussure, J. Brunel, V. Bertoldi i de tants d'altres. Si no hi ha unanimitat de criteri en la definició d'un terme, en són donades les varietats més interessants, com s'esdevé, per exemple, en els articles *metàfora* i *oració*.

Dins l'àmbit de la filologia clàssica hem notat una marcada preferència pels gramàtics francesos; potser hauria estat més eficaç la consulta dels lingüistes espanyols, com els professors Bassols o Tovar, a fi de contribuir a la solució del problema de la terminologia lingüística castellana, la qual, gràcies a l'esforç de tots, sembla que assoleix cada dia un major grau de precisió. Si algun aspecte peca de vaguetat o d'imperfeció en aquest diccionari, orientat d'una manera especial vers els dominis de la filologia romànica, és precisament el de la lingüística clàssica. L'habitual consulta de la *Syntaxe latine* d'Ernout-Thomas no sempre ha donat ací bons resultats. Així, l'article *gerundio* necessita una refosa en què sigui remarcada la distinció, tan necessària, que ja s'ha imposat en la nostra gramàtica, entre gerundi i gerundiü (anomenat aquest, a la manera francesa, «adjetivo verbal en -*du*»); en un altre article, el de l'aspecte verbal, s'hauria aconseguit una major claredat i una més ampla visió de conjunt esquematitzant senzillament la teoria exposada pel Prof. Bassols; quant als temps *de conatu* (pàg. 83), sobra la nomenclatura llatina: ja fa temps que en espanyol és acceptada la forma *de conato*. Amb tot, cal reconèixer que exemples d'aquesta mena no els podríem multiplicar fàcilment.

Amb estricta honradesa i potser amb modèstia exagerada el Sr. Lázaro Carreter declara per endavant que la seva tasca «no puede considerarse definitiva». Creiem que els pocs defectes que hi puguin ésser retrets no afecten cap punt d'especial interès. En els problemes discutits mostra una gran cautela: vegeu, per exemple, l'article *vasco*. Les omissions deuen ésser molt escasses. Se'ns n'acudeixen unes poques: potser convindria de registrar el terme *acrofonia*, proposat per Persson; o *teléstico*, al qual s'alludeix s. v. *acróstico*; o *anusvāra*, per tal com són registrats els termes de la gramàtica sànscrita *sandhi* i *samprasāra* (més exacte *samprasāraṇa*). De vegades la brevetat motiva alguna confusió o insuficiència en l'exposició dels conceptes: cridem l'atenció sobre els articles *acusativo (interno)*, *alemán*, *animado (género)*, *imagen* i *género*; d'altres, la denominació lèxica no és conseqüent: així, els grups dialectals del català (s. v. *catalán*) presenten indistintament la forma original (*tarragoní*, *tortosí*) o la castellana (*andorrano*, *menorquín*). Caldria unificar el criteri en la denominació d'aquests conceptes. Notem, d'altra banda, en el mateix article, l'errònia grafia *eivicens* per *eivissenc*. En l'article *lemosín*, acceptable, es parla impròpiament en dues ocasions d'«idiomas catalán, valenciano y mallorquín». Creiem, finalment, preferible l'accentuació *ligur* en lloc de *ligur*.

Aquestes petites tares no basten, és clar, per a entelar l'autèntica vàlua del diccionari, que prestarà sens dubte un servei excel·lent a l'estudiós de la filologia.

Les exemplificacions que acompanyen moltes definicions són triades amb exactitud dins un extens repertori d'escriptors. Com a dada important consignem que l'autor dóna l'equivalència en alemany, en anglès i en francès de cada terme definit, sempre que la forma del terme en aquestes llengües difereix notablement de la castellana. Aquests termes estrangers citats al text van ordenats alfabèticament al final del llibre. L'obra ha de tenir segurament una gran influència per a resoldre el difícil problema de la terminologia lingüística, plantejat amb tanta urgència arreu del món, mentre la Comissió de Terminologia, creada al si del Comitè Internacional de Lingüística des del 1931, no es decideixi a l'elaboració d'un lèxic oficial que unifiqui els criteris i permeti la mútua comprensió.

Miquel Dolç

OTTO JESPERSEN: *The Philosophy of Grammar*. 6th edition. Londres, George Allen Unwin Ltd., 1951. 360 pàgs.

Ens plau d'assenyalar l'aparició de la sisena edició d'aquesta obra fonamental de la lingüística moderna (la primera és de l'any 1923). No cal pas que presentem la personalitat del seu autor, traspassat fa pocs anys. Les seves obres han tingut una ressonància mundial, especialment la que ens proposem de comentar, citada i elogiada en nombroses obres lingüístiques. Assenyaem, també, la nacionalitat danesa de Jespersen: és ben coneguda la importància de la petita nació nòrdica en la lingüística moderna, deguda, sobretot, a l'escola estructural de Copenhaguen, de la qual és inspirador L. Hjelmslev.

Seria difícil de resumir en una nota breu el contingut dens i original de l'obra de Jespersen. De primer, cal precisar el seu caràcter fonamentalment lingüístic. Si bé es pren com a base principal la llengua anglesa — de la qual Jespersen fou un profund coneixedor —, les consideracions exposades són aplicables a d'altres llengües. El contingut és el propi de la gramàtica general, sense la fonètica.

Destaca per la seva originalitat la teoria exposada en el capítol VII, titulat «The Three Ranks». El gran lingüista danès fa la distinció entre el mot més important en determinats grups de paraules, o *primary* (generalment el substantiu); un altre que el modifica, o *secondary* (adjectius i verbs, especialment), i un tercer que modifica aquest darrer o *tertiary* (adverbis, sobretot). Amb tot, no solament un adjectiu o verb pot ésser *primary*, sinó àdhuc un adverbi. És fonamental, també, la distinció entre *junction* («a furiously barking dog») i *nexus* («the dog barks furiously»). El *nexus*, que correspon, en general, al concepte corrent d'oració gramatical, és estudiat en les seves diverses modalitats. Són extraordinàriament suggestius capítols com els que l'autor dedica a l'activa i la passiva, el cas, el nombre, la persona, el sexe i el gènere, la comparació, el temps, la interrogació, els modes, etc.

Josep ROCA i PONS